

SÁSKA LÁSZLÓ,
AZ ORVOS ÉS TERMÉSZETBÚVÁR

ÉLETE volt AFRIKA

Kévesen vagyunk mi, magyarok, mégis sokat adunk az emberiségnek. Közéjük tartozik Sáska László és felesége, Mojzsis Mária. Sáska doktort nyugodtan nevezhetnénk a magyar Schweitzernek, hisz ingyen gyógyította Afrika nincstelenjeit. Emellett pedig lelkesen tanulmányozta számos, addig ismeretlen terület flóráját és faunáját.

Sáska László 1890. szeptember 26-án, az erdélyi Nagyenyeden, kilencgyermekes, szegény sorsú családba született. Édesapja látástól vakulásig dolgozó asztalosmester volt. László korán érő, okos gyermeknek bizonyult, ezért a család úgy döntött, hogy bármilyen nagy anyagi áldozatot jelent is, tanulnia kell. Beírták a helybéli Bethlen Gábor Kollégiumba. Híres iskola volt ez, hajdanán olyan nagyságok

Úgy emlegették, mint a „magyar Albert Schweitzer”-t. Nem csoda, hiszen életét szentelte az afrikaiak gyógyításának. Szenvedélyesen szerette a természetet, és fáradhatatlanul tanulmányozta Afrika csodás élővilágát.

A Sáska házaspár vadászúton. Mária asszony odaadó hűséggel kísérte férjét a legviszontagságosabb utakra is. Együtt tanulmányozták Afrika élővilágát, és szorgalmasan gyűjtöttek példányokat a tudomány számára.

lágát. A növényekből, ízeltlábúakból azonban nem magángyűjteményt állított össze, hanem kollégiumának ajándékozta őket. Ez a mentalitás jellemző maradt egész életére; nem önmaga, hanem a tudomány számára gyűjtött.

A VADON ORVOSA

Orvos akart lenni. Munkát vállalt, s összekuporgatott pénzen 1910-ben elkezdte tanulmányait. Ám az I. világháború közbeszólt: besorozták katonának. A katonaesztendők után munkát vállalt, hogy összegyűjthessen annyi pénzt, amennyi fedezhette további egyetemi képzését. 1920-ban a Budapesti Tudományegyetemen orvosi és fogszakorvosi diplomát szerzett.

1931-ben élete fordulóponthoz ért: egy Olaszországban rendezett, rákbetegségekkel foglalkozó kongresszuson értesült Kelet-Afrika tragikus egészségügyi problémáiról és az ottani orvoshiányról. Alig egy év múlva felajánlotta szolgálatait a berlini etióp követségnek. Megházasodott: a nála huszonkét évvel fiatalabb Mojzsis

„MÉG MA SINC S FELFEDEZVE”

Egy titokzatos teremtményről is ír Sáska László *Életem Afrika* című könyvében: „Én magam is észleltem egy olyan állatot, amelyet távoli megtekintésből a jelenleg ismert valamelyik gerinces fajjal azonosítani nem lehet. [...] A Margareta-tó keleti partvidékén ömlik a Gidabo folyam a tó vizébe. [...] Én már több mint két évtized óta tartó afrikai bolyongásaim alatt több száz vízilovat láttam! [...] De távcsöveimmel ott a tó vize és az ingoványos terület között láttam egy barna állatot; háromszor akkora lehetett, mint a legnagyobb víziló. [...] Ez az állat nem volt víziló. De nem lehetett olyan állat sem, amelyet a zoológia ismer, és már leírt volna. Víziló volt ott temérdek. Azonban nem a megfigyelt állat mellett, hanem attól kisebb vagy nagyobb távolságokra. A hatalmas állattest körül semmi más állat nem mutatkozott. Tőle távolabb nyüzsgő állatlelet pezsgett az egész mocsárdeltában. Néger szolgálóm, Szige is csak annyit motyogott: *The gumari adalem!* (Ez nem víziló!)”

Máriát vette feleségül, aki később, egészen élete végéig hű társa és segítőtje maradt.

1933-ban elkezdődött életük nagy utazása. Sáska doktor ekkor már negyvenhárom éves volt, de élettapasztalata, jó egészsége alkalmassá tette az afrikai „kalandra”. Először a kolduszegény Szomáliában, Mogadishuban dolgoztak, Sáska László orvosként, felesége, Mária asszony pedig férje szakavatott segítőtjeként, asszisztenseként – társa lévén jobban-rosszban. Ez a „munkaviszony” tartósan és termékenyen bizonyult az el-

következendő negyvenöt éven át. Annak ellenére, hogy a mogadishui praxisból csak a legszűkebb megélhetésre telt, Sáska doktor és felesége számos rövidebb-hosszabb utazást tett a száraz, félsivatagos ország belső területein. Kutatták a szegényes állatvilágot, s elkezdték gyűjteni a rovarokat és növényeket. Alkalmuk nyílt a nomád törzsek életmódját is tanulmányozni, és sikerült hozzájutniuk néhány muzeális értékű tárgyhoz. A növekvő gyűjtemény

Ilyen primitív kunyhókból álló falvakban laktak Sáska doktor „páciensei”. Gyógyításuk, ápolásuk az ő számára ugyanolyan fontos volt, mint a jómodú turisták kezelése.

A bennszülöttek, kik még sohasem találkoztak orvossal, de fehér emberrel sem nagyon, a legnagyobb tisztelettel vették körül Sáska doktort.

Nem is maradtak Addisz-Abeában: örömmel költöztek tovább délre, Szidamo tartományba, ahol rájuk mosolygott a szerencse. Sáska László magának Rasz Deszta Damptunak, a császár, Hailé Szelaszsié négus vejének udvari orvosa lett. Ez nemcsak a magas rangú hadvezér szolgálatát jelentette, hanem helyel-közzel az egész tartományét is. Sáska doktor és Mária asszony keresztül-kasul bejárhatta az akkor még a világ számára ismeretlen ország tájait. Biztonságukra a melléjük rendelt hús-huszonöt fős katonai kíséret ügyelt. Erre szükség is volt, mert Etiópia nem egy vidéke törvényen kívülinek számított, ahol a vad, nomád törzsek nem kedvelték az idegen látogatókat. A sok belföldi utazás legemlékezetesebbje talán az

A NAGYENYEDI ISKOLA SZELLEMISSÉGE MEGHATÁROZTA EGÉSZ KÉSŐBBI ÉLETÉT.

1934-ben megtett mintegy 4000 kilométeres szafari volt. Bejárták az Etióp-magasföld különös flórájú és faunájú öserdeit, az ország déli részén lévő nagy tavak vidékét. Mód nyílt a természet tanulmányozására és egy rendkívül értékes tudományos anyag

gyűjtésére is. Sáska László vadász is volt. Nem olyan vadász, aki saját magának szerzett trófeákat, hanem aki a hazai múzeumok gyűjteményeit kívánta gyarapítani. A preparálást is kitanulta: a kisebb emlősöket, madarakat preparálva, a nagyobb emlősök bőrét pedig tartósítva küldte haza. Érthetetlen módon a honi múzeumok nemigen tartottak igényt a gyűjtött anyagra, így annak jó része belgiumi és más európai intézményekbe került. Sáska László a

Ilyen kapitális orrszarvúbikából sem látni sokat a mai Afrikában! A hatalmas orrszarvú viselője nem kitért a trófeaként fejezte be életét, hanem Sáska doktor fényképezőgépeinek jóvoltából, emléke mindmáig él a fotóarchívumban.

folyamán, mikor az ellenséges országok állampolgárait (a magyarok is annak számítottak) internálták. Sáskákkal kivételt tettek: csak rádiójukat és vadászfegyvereiket foglalták le, melyeket a háború befejeztével kaptak vissza. Tanganyika akkor még valóságos vadászparadicsom volt, ideális botanikai és zoológiai gyűjtőterület. Sáska László orvosi tevékenysége mellett folytathatta gyűjtőtevékenységét, megfigyeléseit és néprajzi munkáját.

A II. világháború utáni években a régió legismertebb és legbecsültebb orvosa volt. Arushai rendelőjében és a gyakran látogatott bennszülött falvakban

A fáradhatatlan orvos, a tudós természetbúvár nem ismerte a tértelenséget. A mindennapi fárasztó orvosi munka befejeztével, késő éjszakáig dolgozott, tanulmányozta a betegségek kórokozóit, készítette tudományos dolgozatait.

A több ezer kilométeres expedíciók gyógyászati eszközeit, a felszerelést teherautóval szállították. Az óriási energiával rendelkező, sokoldalú orvos ilyenkor nemcsak gyógyász, vadász és zoológus, hanem gépkocsivezető is volt.

PÁCIENSE VOLT A VILÁGHÍRŰ ÍRÓ, ERNEST HEMINGWAY IS.

hosszú gyűjtőutak alkalmával nem csupán természetrajzzal foglalkozott. Orvosdoktorként is nagy energiával dolgozott, mivel a vidék négymillió lakosának ő volt az egyetlen orvosa! Betegekben sem volt hiány, mert a gyakori vérhas, malária, álomkór és a számtalan egyéb trópusi betegség (még lepra is) pusztította a helyieket. Az orvoslásból mégsem gazdagodott meg, mert a szegényeket ingyen gyógyította.

A MERU LÁBÁNÁL

1937-ben a Sáska házaspár elhagyta Etiópiát, és a tanganyikai (ma Tanzánia) Arushába költözött. Itt folytatták a bennszülött lakosok gyógyítását, s hamarosan kivívták az akkori angol hatóságok elismerését. Ennek nagy jelentősége volt a II. világháború

dozásában könyv is született, amely *Életem Afrika* címmel meg is jelent Bukarestben, 1969-ben. Orvosi munkájáról több külföldi tudományos folyóiratban publikált.

Sáska doktor még nyolcvanöt éves korában is dolgozott, holott az I. világháborúban szerzett lábsérülése kiújult, és csak nehezen tudott járni. Nyugdíja nem volt, így utolsó éveiben Mária asszony virágcsokrokat készített megrendelésre, s főként ezek eladásából éltek. Nyolcvannyolc éves korában véget ért mozgalmas, értékes munkával töltött élete. A Meru-vulkán tövében nyugszik, szeretett Afrikájának örök lakosa lett, ám lelke magyar maradt mindörökké.

DR. HANGAY GYÖRGY

Még a fáradhatatlan orvos is elfáradt néha. Arcán itt tükröződik a gyógyítással járó hatalmas erőfeszítés, felelősségtudat és kimerültség.

Mária asszony sem kényeskedett, s mint jó magyar háziasszony, nem csak férje munkájában vett részt, hanem a házimunkától sem hátrált meg. Itt éppen a a frissen mosott ruhát mutatja a fényképezőnek (lent).

NINCSENEK ELFELEDVE

Szerencsére a Sáska házaspár rengeteg fényképpel is dokumentálta eseménydús életét. Szinte megszámlálhatatlan fotót és bő négyezer méter hosszúságú filmet készítettek. Ezek java részét most dr. Xántus János (nem az állatkert-alapító utazó, hanem az ismert erdélyi természetudós-író) unokája, Áron gondolja, s az itt látható képeket is tőle kaptuk, hogy illusztrációként használhassuk.

Sáska Lászlóról és Mária asszonyról, munkásságukról, kalandjaikról számos írás beszámolt, valamint két hosszabb film is készült, melyek Xántus Gábor (Xántus János fia) és Cséke Zsolt munkáját dicsérik. Dr. Kubassek János igazgató jóvoltából az írásos és tárgyi hagyaték ma a Magyar Földrajzi Múzeumban található. A múzeum parkjában pedig Sáska László bronz mellszobra emlékezteti a látogatókat arra, hogy élt egyszer egy nagy magyar tudós-orvos, aki életének jó részét Afrikában töltötte.

FŐSZERKESZTŐ

Kovács Zsolt

TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓK

Dr. Csorba Gábor • Dr. Dulai Alfréd
Hanga Zoltán • Dr. Hangay György
Dr. Korsós Zoltán • Prof. Dr. Persányi Miklós
Dr. Sós Endre

SZERKESZTŐSÉGVEZETŐ

Fuchs Adrienn

SZERKESZTŐSÉG

Postacím: 2083 Solymár, Magas u. 21.

Telefon: +36 70 317 5651

E-mail: info@allatvilagmagazin.hu

Honlap: www.allatvilagmagazin.hu

facebook.com/allatvilagmagazin

KIADÓ

Fővárosi Állat- és Növénykert

Felelős kiadó:

Szabó Roland operatív igazgató

Telefon: +36 1 273 4900

Honlap: www.zoobudapest.com

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS

Restyánszki Design Stúdió

NYOMDA

HTS-ART Nyomdaipari Kft., Budapest

TERJESZTÉS ÉS ELŐFIZETÉS

Terjesztés gondozása:

Hírvilág Press Kft.

Telefon: +36-1 411-0491

E-mail: hirvilag.press@hirvilagpress.com

Honlap: www.hirvilagpress.com

Árusításban terjeszti a Lapker Zrt. országos hálózata, a POHIRKER Zrt. és egyéb alternatív terjesztők. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatóság (postacím: 1900 Budapest)

Előfizetési díj: 495 Ft/lapszám.

Egy évre (6 lapszám): 2 970 Ft.

Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető e-mailben a hirvelaplofizetes@posta.hu címen és telefonon a +36-1-767-8262-es számon.

Külföldön terjeszti a Hungaropress Kft., külföldről előfizethető a www.posta.hu webshopban.

ISSN: 2064-5171

A kiadvány megjelenését támogatja a Nemzeti Kulturális Alap

CÍMLAPFOTÓ

Hegyi gorilla: Cheryl Ramalho / Shutterstock